

SCHOLEKSTERS (HAEMATOPUS OSTRALEGUS) IN ZUID-KENNEMERLAND

Fred Cottaar

Inleiding

In de polders van Zuid-Kennemerland is de Scholekster een algemene broedvogel en ook in de stad Haarlem is deze 'Bonte piet' geen onbekende verschijning. De soort broedt namelijk ook op daken. Het overduidelijke 'tepiet, tepiet, tepiet, ...' klinkt dan ook in het voorjaar en de zomer overal, zowel overdag als 's nachts. 's Winters echter zijn er weinig Scholeksters in onze regio; er worden alleen op het strand bij de Zuidpier dan enkele tot tientallen exemplaren waargenomen. Onze Scholeksters trekken dus uit onze polders weg, maar het is niet bekend waar ze overwinteren.

Voorkomen in Zuid-Kennemerland

Scholeksters kunnen het hele jaar door gezien worden op het strand bij de Zuidpier van IJmuiden. De aantallen verschillen van enkele tot tientallen exemplaren. De polders rond Haarlem en alle andere gebieden achter de duinenrij worden echter, op een enkel exemplaar na, pas bevolkt in het vroege voorjaar. Veelal komen eerst enkele exemplaren, snel gevolgd door grotere groepen. Deze groepen worden in eerste instantie voornamelijk gezien in de Gruiterspolder, de Heksloot en op een landtong in de Mooie Nel. Ook bevinden zich groepen op de dijk langs de Ringvaart tussen Haarlem en Hillegom. De groepen blijven nog enkele weken bij elkaar, waarna de paren de territoria gaan bezetten in de omliggende gebieden.

De groepen in de polders bestaan in z'n geheel uit vogels van na het 2e kalenderjaar, terwijl groepen die worden waargenomen rond het Sluizencomplex, het Forteiland en het strand bij IJmuiden gedeeltelijk bestaan uit 2e kalenderjaar vogels. In de tijd dat veel vogels territoria hebben bezet, kunnen zich op andere plaatsen groepen ophouden (o.a. Spaarnwouderbos) die niet aan het broedproces deelnemen. Of deze groepen later aangevuld worden met vogels die hun broedsel of jongen verloren hebben of paren met hun jongen is mij niet bekend. Het zou goed mogelijk zijn dat dergelijke zomergroepen eerder het gebied verlaten dan groepen van ouders met jongen, die zich later vormen.

In de loop van juli/augustus ontstaan de groepen van paren met jongen, als voorloper op de wegtrek uit het broedgebied. Ineens zijn zulk soort groepen uit de polders verdwenen. Regelmatig hoor en zie je in deze periode overtrekkende groepjes Scholeksters richting zuid-west vliegen. Zeer waarschijnlijk trekken de oude vogels eerder weg dan de jongen. Dit bleek o.a. uit een waarneming van eind augustus 1989 bij de Spaarnouderplas. Deze plas wordt als slaappleaats gebruikt en op 24 augustus werden aldaar 100 Scholeksters geteld. Hiervan waren 80 exemplaren 1^e jaars (in 1989 geboren) en 20 exemplaren ouder dan 2e jaars (geboren in 1987 of eerder). Hieruit blijkt dus dat de meeste oude Scholeksters het gebied al hadden verlaten.

Onderzoek in het Deltagebied

Om de gevolgen te onderzoeken van het gedeeltelijk afsluiten van zeearmen, waardoor veranderingen in het getij ontstaan, worden in het Deltagebied grote aantallen Scholeksters voorzien van kleurringen. In de winter verblijven grote aantallen Scholeksters in het Deltagebied. Door ze te kleurringen en daarna de vogels in hun doen en laten te volgen, kan een beeld gevormd worden van de ontwikkelingen die plaatsvinden na het geheel of gedeeltelijk wegvallen van het getij. In het voorjaar verdwijnen de grote groepen Scholeksters uit het Deltagebied en vertrekken richting broedgebied. Het is dan goed mogelijk dat in onze polders gekleurde Scholeksters verschijnen. Bijkomend voordeel voor de ringers uit het Deltagebied is, dat het broedgebied van in de Delta overwinterende Scholeksters door de gekleurde exemplaren sneller bekend wordt. Natuurlijk was hier door terugmeldingen van met aluminiumringen geringde Scholeksters al iets over bekend, maar kleurringen hebben het voordeel dat ze gemakkelijker in het veld ontdekt en afgelezen kunnen worden dan aluminiumringen.

Waarnemingen van geringde Scholeksters

Inderdaad worden in onze polders gekleurde Scholeksters waargenomen. Vooral als de vogels net aangekomen zijn en in grote groepen verblijven kunnen gekleurde exemplaren gemakkelijk opgespoord worden (bijv. op 26 februari 1989: 318 exemplaren in de Gruiterspolder, waarvan 8 exemplaren met kleurringen). Later in

het voorjaar, als de territoria bezet zijn, wordt het ontdekken van gekleurringde Scholeksters moeilijker. Dan moeten alle weilanden afgezocht worden om geringde exemplaren te vinden. Uit de terugmeldingen van de gekleurringde Scholeksters en van enkele met aluringen geringde vogels blijkt dat bijna alle Scholeksters in de winter of in het najaar in het Deltagebied geringd zijn. Eén exemplaar is echter geringd in het Exe-estuary bij Devon, Groot-Brittannië en overwintert daar elke winter.

Uit het volgen van de gekleurringde Scholeksters in de regio blijkt dat deze een sterke binding met hun territorium hebben. Jaren achtereen worden ze in het voorjaar in hetzelfde weiland teruggevonden. Voorbeelden zijn: 'wit 2', die al minstens vier jaar terugkomt in hetzelfde territorium in de Heksloot; 'blauw, groen P', die al minstens drie jaar hetzelfde weiland in de Vereenigde Binnepolder bezet en 'geel (010), wit' (de Brit), die al minstens vier jaar hetzelfde dak in de Waarderpolder bevolkt.

In tabel 1 en 2 staan de ringdata en -plaatsen van respectievelijk gekleurringde en met aluminiumringen geringde Scholeksters, die in Zuid-Kennemerland zijn teruggemeld.

Tabel 1. Ringnummer, ringdatum en -plaats van in Zuid-Kennemerland teruggemelde gekleurringde Scholeksters.

<u>kleurcombinatie</u>	<u>ringdatum</u>	<u>ringplaats</u>
blauw 4	05-09-85	strand Roelshoek, Krabbendijke
blauw 6	04-09-87	strand Roelshoek, Krabbendijke
blauw, groen P	19-11-85	inlaag Pluimpot, Tholen
blauw, groen 2	04-12-85 of 19-12-85	Kats, op het schor
blauw, groen 9	15-10-85	slikken van de Dortsman, Tholen
blauw, wit 0	12-08-86	Flaauwers & Weevers inlagen
blauw, wit 3	19-03-86	Flaauwers & Weevers inlagen
geel (010), wit	10-11-78	Exe-estuary, Devon, Gr.-Brittannië
oranje, groen 0	23-09-86 of 04-11-86	Kats, op het schor
oranje, wit	22-04-87	Flaauwers & Weevers inlagen
oranje, wit 2	08-01-87 of 25-03-87	Flaauwers & Weevers inlagen
oranje, wit 5	19-11-86	werkeiland Neeltje Jans
wit	07-12-84 of 07-05-85	Wissenkerke inlaag
wit 2	06-02-85	Flaauwers inlaag

Tabel 2. Ringnummer, ringdatum en -plaats van met aluminiumringen geringde en in Zuid-Kennemerland teruggemelde Scholeksters.

ringnr.	ringdatum	ringplaats
5.097.674	10-08-82	werkeiland Philipsdam, Zeeland (na 2 ^e kj)
5.196.811	14-11-84	Dortsman, Zeeland (na 2 ^e kj)
5.201.011	18-02-85	Kats, op het schor, Zeeland (na 2 ^e kj)
5.209.179	03-05-85	Flaauwers inlaag, Zeeland (na 2 ^e kj)
5.209.443	03-05-85	Flaauwers inlaag, Zeeland (na 2 ^e kj)
5.210.935	10-09-85	Katse Plaat, Zeeland (na 2 ^e kj)
5.219.486	08-11-85	Flaauwers inlaag, Zeeland (1 ^e kj)

Samenvatting

Uit waarnemingen van met aluminium- en kleurringen geringde Scholeksters blijkt dat vogels die in onze omgeving broeden de winter doorbrengen in het Deltagebied. Jonge vogels kunnen verder naar het zuiden doortrekken (Speek & Speek, 1984), de oude vogels blijven dichterbij huis. De jarenlange trouw van Scholeksters aan hetzelfde territorium blijkt uit waarnemingen van gekleurringde Scholeksters, die elk jaar weer in dezelfde territoria terugkeren. Uit de waarnemingen blijkt verder ook dat in de polders in het vroege voorjaar voornamelijk oude vogels verschijnen en dat de leeftijdsverhouding in groepen langs de kust anders is.

Literatuur

Speek, B.J. & G. Speek, 1984. Thieme's Trekvogelatlas. Thieme, Zutphen.

Fred Cottaar, Marsstraat 1, 2024 GA Haarlem